Raasi 2/2020, 19-29.

Despre un tip de figurină antropomorfă din aria culturii Vinča

Cristian Eduard Ştefan[1]

Rezumat. În această contribuție autorul prezintă un tip de figurină mai puțin frecvent în aria culturii Vinča. Pornind de la o piesă fără context de proveniență, sunt analizate figurinele aparținând acestei categorii din aria culturii Vinča și din teritoriile învecinate. Sunt discutate o serie de aspecte cum ar fi tipologia și tehnologia pieselor, posibilele semnificații și cronologia acestora.
Cuvinte cheie: neolitic, cultura Vinča, figurină antropomorfă, lut, semnificație.

About an anthropomorphic figurine type from Vinča culture. In this contribution the author presents a type of clay figurine less frequent in the area of Vinča culture. Starting from an object without archaeological context, we analyzed the figurines belonging to this category in the Vinča area and neighboring territories. Some aspects such as typology and technology of the figurines, the possible meanings, and their chronology are discussed.
Keywords*:* Neolithic, Vinča culture, anthropomorphic figurine, clay, significance.

Introducere

În anul 2019 am fost solicitați de către Inspectoratul General al Poliției Române – Direcția de Investigații Criminale să realizăm o expertiză a unui bun de patrimoniu confiscat în urma unei percheziții domiciliare. Era vorba despre o figurină antropomorfă din lut, cu loc de proveniență necunoscut, care, după caracteristicile morfometrice, aparține culturii Vinča.

Cultura Vinča evoluează aproximativ între 5400-4600 a.Chr. de-a lungul a patru faze (A, B, C, D), fiecare dintre acestea cu subfaze (Whittle *et alii* 2016). Ocupă o arie largă, care cuprinde Macedonia, Kosovo-Metohia, Croația, Bosnia, vestul Bulgariei, Oltenia, Banat, Vojvodina, sudul Ungariei, Transilvania), influențând și alte zone care depășesc aria sa de origine (Lazarovici 1981, p. 169-196; Chapman 1981; Suciu

[1] Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", București, Academia Română, România; cristarh_1978@yahoo.com

CC BY NC SA

2009, p. 23-46). În general, aşezările au dimensiuni de ordinul hectarelor sau zecilor de hectare, unele cuprinzând sute de locuinţe, fiind împrejmuite cu şanţuri, valuri, palisade. Materialul este spectaculos, fiind format din ceramică de diverse categorii (aici se detaşează olăria produsă în faimoasa tehnică *black topped*), piese litice cioplite şi şlefuite, oase de animale şi industria materiilor dure animale, greutăţi de lut, figurine antropomorfe şi zoomorfe, vase miniaturale, etc. Cimitirele sunt mai puţin cunoscute, până acum fiind identificate numai două asemenea monumente, la Botoš şi la Gomolava, ambele în Serbia (Chapman 1981). Aşezările cercetate *in extenso* nu sunt foarte numeroase (cu excepţia celor de la Vinča şi Gomolava), tocmai din cauza mărimii spectaculoase a unora dintre ele. În ultimii ani însă, datorită extinderii reţelei de infrastructură în sud-estul Europei, dar şi metodelor moderne de survey (investigaţiile geofizice), situaţia este pe cale să se schimbe. Aş aminti aici cazul aşezării de la Şoimuş-*La Avicola (Ferma 2)* analizată de către noi în câteva studii (Ştefan 2017, cu bibliografia anterioară despre sit) sau cel al aşezării de la Crkvine-Stubline, Serbia (Crnobrnja 2011).

Descrierea piesei

Obiectul reprezintă o figurină din lut, feminină, în poziţie şezând pe un fel de scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală (**Fig. 1**). Sânii sunt reliefaţi prin două protuberanţe, iar mâinile sunt poziţionate în unghi, cu palmele pe capătul membrelor inferioare, degetele fiind sugerate prin incizii. Nasul este reliefat printr-o prelungire a lutului din care a fost realizată faţa, iar ochii sunt sugeraţi prin incizii în formă de semilună.

Piesa prezintă incizii pe aproape toată suprafaţa corpului (haine?, tatuaje?), precum şi o prelungire perforată a capului, sugerând faptul că ar fi putut fi suspendată. Figurina are o culoare predominant cenuşie, puţin cărămizie spre partea superioară, ceea ce ne arată o ardere într-o atmosferă predominant reducătoare. Lutul din care a fost confecţionată este fin, ca degresant fiind folosit nisipul. Inciziile au fost executate în lutul moale, înainte de ardere, cu un obiect ascuţit din os/corn sau lemn. La examinarea atentă a piesei se pot observa amprentele artizanului care a confecţionat-o, precum şi netezirea acesteia cu un material moale gen piele, pânză sau materii vegetale. Caracteristicile morfometrice ale piesei sunt următoarele: înălţime maximă – 15,8 cm, lăţime maximă – 5 cm, greutate – 163 de grame.

Analogii

Piese similare cu această figurină sunt dificil de găsit în aria vinčiană, dar, parcurgând literatura de specialitate, am observat unele care prezintă aceleaşi caracteristici. Figurina face parte din categoria „personajelor aşezate", cu răspândire în sudul Ungariei şi în Balcanii de Vest (Kovács 2016, p. 277-282). În continuare vom

Fig. 1. Figurina antropomorfă
Fig. 1. Anthropomorphic figurine

discuta despre câteva piese mai reprezentative din această categorie, cu trăsături asemănătoare cu cele ale figurinei analizate în acest articol.

Divostin (**Pl. I/1**): piesa reprezintă un personaj masculin, cu înălțimea de 25 de cm, așezat pe un scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală (Letica 1988, p. 180, Fig. 7.4/a și Pl. IV/a; Hansen 2007, p. 216, Taf. 255/1). Mâinile sunt ușor flexate și plasate pe abdomen, degetele fiind sugerate printr-o serie de incizii; în dreptul umerilor și coatelor, dar și într-o alungire a capului și în zona urechilor se pot observa o serie de perforații menite a susține piesa în cazul suspendării acesteia. Figurina prezintă incizii în rețea în zona picioarelor, unele în unghi în zona pieptului și altele paralele deasupra ochilor și pe obraji. Este interesant de remarcat că în zona umerilor a fost adăugat lut pentru a crea impresia unui echipament de genul unor apărătoare. Culoarea piesei este cenușie cu miezul brun-roșiatic, ceea ce ne arată arderea într-un mediu reducător, iar scaunul/„tronul" prezintă incizii pe părțile laterale (Letica 1988, p. 187, Tab. 7.1, cat. no. 125).

Vinča-*Belo Brdo* (**Pl. I/2**): piesa reprezintă un personaj feminin, în poziție șezând pe un scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală și având o înălțime de 17 cm. Sânii sunt reliefați prin două protuberanțe discrete, iar mâinile sunt flexate în unghi, deasupra abdomenului, degetele fiind sugerate printr-o serie de incizii. Fața are o formă triunghiulară, alungită, nasul fiind figurat printr-o alungire a lutului, ochii – prin două incizii ovoidale, iar urechile – prin două perforații. Alte patru perforații sunt prezente pe cele două brațe, în timp ce o împunsătură

reliefează orificiul ombilical. Figurina prezintă două incizii semicirculare pe corp, dispuse „în oglindă", altele, paralele pe brațe și o ultimă serie, în unghi, pe părțile laterale ale scaunului/„tronului". Piesa este netezită, arsă oxidant, pasta fiind fină și degresată cu nisip[1].

Priština-*Predionica* (**Pl. I/3**): piesa avea o înălțime de 18,5 cm și prezintă cel mai probabil un personaj masculin, în poziție șezând pe un scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală (Galović 1959, p. 69, Tab. 3; Hansen 2005, p. 23-24, Abb.20; Hansen 2007, p. 213, Abb.106). Figurina are mâinile flexate, poziționate pe șolduri, degetele fiind figurate prin incizii. Sunt prezente câte două perforații pe ambele brațe și trei într-o prelungire a capului, cel mai probabil pentru suspendarea piesei. Fața are o formă aproximativ rombică, nasul este figurat printr-o prelungire a lutului, iar ochii sunt figurați prin aplicarea unor „pastile" ovoidale din lut. Figurina prezintă o serie de incizii paralele, circulare și meandrice pe corp și pe lateralele scaunului/„tronului", iar pe piept, o altă „pastilă" aflată la capătul unor incizii care sugerează un fel de medalion. Urechile prezintă și ele câte o perforație, în timp ce alte serii de câte două „pastile" sunt prezente pe părțile laterale ale scaunului/„tronului". Piesa este netezită, arsă oxidant, pasta fiind de calitate foarte bună, iar ca degresant a fost folosit nisipul fin.

Localitate necunoscută (**Pl. I/4**): piesa ilustrează un personaj feminin în poziție șezând pe un scaun, cu mâinile poziționate pe abdomen. Capul are o formă pentagonală, ochii sunt elipsoidali, cu câte o împunsătură ce sugerează irisul, iar nasul este triunghiular. Poartă un fel de capă decorată cu incizii spiralice, aceasta prezentând orificii, ca și obrajii, cel mai probabil pentru a putea fi suspendată, însă nici utilizarea lor pentru purtarea unor bijuterii nu poate fi aprioric exclusă. Pe corp, piesa prezintă incizii paralele, meandrice și în rețea, ilustrând tatuajele sau hainele personajului, iar scaunul prezintă un decor similar. Greutatea figurinei este de 1 kg, iar înălțimea maximă, de 22 cm. A făcut parte din colecția Hermann Ginczler (1895-1965), adunată în anii '50; este posibil să provină din situl eponim[2].

Banjica-*Usek* (**Pl. I/5**): piesa reprezintă un personaj feminin, în poziție șezând pe un scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală și având o înălțime păstrată de 10 cm (Petrović, Spasić 2013, p. 23, Fig. 9). Brațele sunt întinse perpendicular pe corp și prezintă câte o perforație, iar sânii sunt ilustrați prin două protuberanțe. Capul lipsește, iar la gât sunt prezente două incizii în unghi care ar putea ilustra un colier. Figurina prezintă incizii spiralice pe picioare, este lustruită și arsă mixt.

Vinča-*Belo Brdo* (**Pl. I/6**): piesa reprezintă un personaj masculin, în poziție șezând pe un fel de tron cu capete de animale pe părțile laterale. Brațele sunt flexate

[1] https://research.britishmuseum.org/research/collection_online (accesat 21.11.2019).

[2] https://www.liveauctioneers.com/item/10233944_neolithic-ceramic-vinca-seated-figure (accesat 21.11.2019).

și poziționate pe șolduri, prezintă orificii de prindere și o serie de incizii paralele la încheieturi și pe humerus, sugerând portul unor brățări. Nasul este ilustrat printr-o protuberanță, iar ochii, prin incizii elipsoidale cu o împunsătură în centru. La gât este prezentă o incizie unghiulară, probabil un colier, iar pe tron observăm o serie de motive spiralice și meandrice. Degetele sunt sugerate prin incizii paralele, orificiul ombilical, printr-o crestătură, iar pe cap poartă un fel de capă. Cel mai spectaculos element al piesei îl reprezintă, fără îndoială, cromatica, piesa fiind pictată în registre de roșu și negru, iar inciziile fiind umplute cu pastă albă, creând un contrast interesant pentru privitor. Înălțimea maximă a piesei este de 16,8 cm[3].

Rast-*Gârla Țifarului* (**Pl. I/7**): piesa reprezintă un personaj feminin, în poziție șezând pe un scaun (Dumitrescu 1980, p. 75, Pl. LXX, LXXVIII). Lipsesc capul și o mare parte din picioare, sânii fiind reliefați prin două protuberanțe. Mâinile sunt flexate și poziționate pe șolduri, prezentând câte trei orificii pentru a putea suspenda piesa. Figurina prezintă incizii meandrice pe fața și spatele torso-ului și unele spiralice pe picioare, având o înălțime păstrată de 8,5 cm.

Rast-*Gârla Țifarului* (**Pl. I/8**): piesa reprezintă un personaj feminin, în poziție șezând pe un scaun/„tron" ce fuzionează cu partea dorsală și având o înălțime păstrată de 11,5 cm (Dumitrescu 1980, p. 75, Pl. LXX). Figurina este arsă reducător, neuniform și prezintă urme de lustruire. Capul prezintă perforații, are o formă romboidală și nasul rupt. Ochii sunt elipsoidali, iar bărbia prezintă o crestătură verticală. Brațele sunt rupte din umeri, aceștia din urmă prezentând perforații pentru suspendarea piesei. Sânii sunt figurați prin niște protuberanțe, iar pe corp se pot observa o serie de incizii meandrice și spiralice.

Cronologie și chorologie

Cele mai multe dintre piesele reprezentate de noi mai sus aparțin perioadei târzii a culturii Vinča (fazele C și D, post 5000 a. Chr.). Faimoasa figurină în poziție așezată cu un vas în brațe de la Borđoš (Kovács 2016, p. 169, Fig. 316) este databilă și ea în etapa târzie a culturii Vinča (Medović *et alii* 2014, p. 14). De asemenea, statuetele așezate din zona ungară aparținând culturii Tisa sunt databile în prima jumătate a mileniului V BC (Hansen 2007, p. 191), interval probabil în care putem plasa și figurina care face obiectul contribuției noastre.

Răspândirea în spațiu a acestui tip de figurine nu este prea largă, fiind prezente în partea de est a Serbiei și de sud-vest a României, dar și în sudul Ungariei (**Pl. II/1**). Cea mai mare parte a lor pot fi atribuite culturii Vinča, așa cum am precizat mai sus, iar cele din zona ungară pot fi plasate în cadrul culturii Tisza.

[3] https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-vinca-terracotta-seated-male-figure-neolithic-5609512-details.aspx (accesat 21.11.2019).

Cartarea lor este trunchiată de faptul că multora dintre piesele care apar în mediul *online* ca bunuri în cadrul unor licitații nu li se cunoaşte locul de proveniență, cu atât mai puțin contextul, deşi caracteristicile morfo-metrice indică în mod clar apartenența lor la arealul vinčian.

Discuții

În afara celor două figurine de la Rast reproduse de noi ca reprezentative, în aşezarea vinčiană au mai fost găsite încă 13 asemenea piese, introduse de Vl. Dumitrescu în categoria "seated statuettes" (Dumitrescu 1980, p. 74-77, Pl. LXX-LXXIV). De asemenea, la Banjica-*Usek* mai există o figurină interesantă, care reproduce un personaj feminin în poziție şezând, numai că în acest caz picioarele au fuzionat cu totul cu scaunul/„tronul". În rest, canoanele sunt întru totul similare cu cele ale figurinei de la **Pl. I/5**: prezența colierului, brațe întinse perforate, incizii pe corp, lipsa capului (Petrović, Spasić 2013, p. 23, Fig. 10). Interpretarea inciziilor de pe corpul figurinelor drept haine a dus la încercarea de a reconstitui îmbrăcămintea comunităților vinčine, cu rezultate remarcabile (Jovanović Šljukić 2011, p. 62, 80, 81/Fig. 26). De asemenea, inciziile de la încheieturile figurinelor interpretate ca brățări îşi găsesc confirmarea în descoperiri de genul mormântului M.12 din necropola vinčiană de la Gomolava-*Hrtkovci* (Jovanović Šljukić 2011, p. 64, Fig. 10). O altă piesă foarte apropiată de tipologia noastră este cea de la Bariljevo (tot lângă Priština, tot etapa târzie a culturii Vinča), aflată în stare fragmentară. Prezintă incizii pe suprafața corpului, iar pe piept, o mică pastilă care sugerează un medalion. Pe humerus şi la încheieturi prezintă unele incizii care indică portul unor brățări de către personajul respectiv (Kovács 2016, p. 278, Fig. 507). În cadrul aceleiaşi teme au fost documentate două piese în stațiunea de la Medvednjak, lângă Smeredevska Palanka (Vinča târzie). Una dintre ele (**Pl. II/1**) reprezintă un personaj în poziție aşezată pe un fel de scaun/„tron" ce fuzionează cu picioarele[4]. Mâinile sunt flexate şi poziționate pe abdomen şi prezintă incizii pe humerusuri şi la încheieturi care sugerează portul unor brățări. Alte incizii unghiulare de la gât par a figura un colier, iar cele de pe abdomen şi picioare, probabil îmbrăcămintea. Merită precizat faptul că piesa a fost descoperită într-o clădire cu destinație specială, probabil un sanctuar (Galović 1975, p. 21-34). Cea de-a doua piesă (**Pl. II/2**) reprezintă tot un personaj aşezat pe un fel de scaun/„tron", cu mâinile flexate şi poziționate pe şolduri[5]. Piesa este feminină, sânii fiind sugerați prin două protuberanțe, iar corpul prezintă incizii pe toată suprafața (haine? tatuaje?). Orificiul ombilical este figurat

[4] https://twitter.com/hashtag/SmederevskaPalankaMuseum?src=hash (accesat 3.12.2019).

[5] https://twitter.com/hashtag/SmederevskaPalankaMuseum?src=hash (accesat 3.12.2019).

printr-o mică împunsătură, iar la nivelul urechilor există două mici perforații care permit suspendarea piesei (Ružić, Pavlović 1988, p. 61, 83-84).

În Ungaria au fost descoperite piese de tipul "seated statuettes" în așezările de la Szegvár-Tüzköves, Hódmezővásárhely-Kökénydomb și Vésztő-Magor. În clădirea cu caracter special de la Vésztő-Magor (**Pl. III/2**) a fost descoperită o statuetă monumentală în poziție așezată (Kovács 2016, p. 162-164, Fig. 307). Înălțimea estimată a acesteia este de cca. 80 cm, nefiind exclusă posibilitatea ca aceasta sa fie distrusă intenționat. Era bogat decorată cu incizii, excizii și pictură roșie cu incrustație albă și beneficiază de două tipuri de reconstituire, fie ca statuetă, fie ca vas antropomorf (Kovács 2016, p. 280, Fig. 512).

În așezarea de la Szegvár-Tüzköves au fost găsite cinci statuete monumentale, toate pe „tron", una masculină, două feminine și două care prezintă caracteristici ale ambelor sexe. Se detașează cea denumită „Zeul cu seceră" (**Pl. II/3**), cu o înălțime de 25,6 cm (Hansen 2007, p. 192, Abb. 92), dar și o alta reprezentând un personaj asemănător, dar cu un ciocan pe umăr (**Pl. II/7**), cu o înălțime de 21,6 cm (Hansen 2007, p. 192, Taf. 233/4). Alte două personaje (**Pl. II/8-9**) se prezintă în stare fragmentară, au mâinile poziționate pe abdomen și le lipsesc capetele.

Foarte interesante ni se par și cele trei vase antropomorfe de tip *Venus* de la Hódmezővásárhely-Kökénydomb (**Pl. II/4-6**), toate bogat decorate, cu mâinile poziționate pe abdomen și cu înălțimea de peste 20 cm (Hansen 2007, p. 193, Taf. 233/1-3; Kovács 2016, p. 167-168, Fig. 314).

În concluzie, cele mai apropiate analogii pentru piesa noastră se regăsesc în figurina de la Divostin, databilă în ultima perioadă a evoluției culturii Vinča. Foarte aproape, din punct de vedere morfologic, se află și piesele de la Vinča-*Belo Brdo*, precum și cele de la Priștina-*Predionica* și Bariljevo. Descoperirea unor piese din această categorie în *clădirea de cult* de la Vésztő-Magor și în *sanctuarul* de la Medvednjak-Smeredevska Palanka deschide noi orizonturi cu privire la posibilele funcții ale acestui tip de figurină antropomorfă.

Bibliografie

Chapman 1981: J. Chapman, J. Chapman, *The Vinča Culture in South-East Europe: Studies in Chronology, Economy ad Society*, BAR, International Series, Oxford, 1981.

Crnobrnja 2011: A. N. Crnobrnja, *Arrangement of Vinča culture figurines: a study in social structure and organization*, Documenta Praehistorica 38, 2011, p. 131-147.

Dumitrescu 1980: Vl. Dumitrescu, *The Neolithic Settlement at Rast (South-West Oltenia, Romania)*, BAR, International Series, Oxford, 1980.

Galović 1959: R. Galović, *Predionica. Neolitsko naselje kod Priština*, Priština, 1959.

Galović 1975: R. Galović, *Neolitska ritualna grupa iz Smeredevske Palanke*, Zbornik radova Narodnog muzeja u Beogradu VIII, 1975, p. 21-34.

Hansen 2005: S. Hansen, *Neolitische Figuralplastik im südlichen Karpatenbecken*, in: W. Schier (Hrsg.), *Katalog der Sonderausstellung Masken-Menschen-Rituale. Alltag und Kult vor 7000 Jahren in der prähistorischen Siedlung von Uivar, Rumänien*, Würzburg, 2005, p. 19-25.

Hansen 2007: S. Hansen, *Bilder von Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur anthropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und Kupferzeit in Südosteuropa* (Teil I. Text, Teil II. Tafeln), Mainz, 2007.

Jovanović Šljukić 2011: T. Jovanović Šljukić, *Costume from the Neolithic until the Late Iron Age in Vojvodina*, in: M. Jovanović, *Masters of Clay and Wheat*, Novi Sad, 2011.

Kovács 2016: A. Kovács, *Temple, sanctuare, altare în Neoliticul şi Epoca Cuprului din sud-estul Europei*, Suceava, 2016.

Lazarovici 1981: Gh. Lazarovici, *Die Periodiserung der Vinča-Kultur in Rumänien*, Praehistorische Zeitschrift 56, 2, 1981, p. 169-196.

Letica 1988: Z. Letica, *Anthropomorphic and zoomorphic figurines from Divostin*, in: A. McPherron, D. Srejović (Eds.), *Divostin and the Neolithic of Central Serbia*, Pittsburgh, 1988, p. 173-201.

Medović *et alii* 2014: P. Medović, R. Hofmann, T. Stanković-Pešterac, S. Dreibrodt, I. Medović, R. Pešterac, *The Late neolithic settlement mound Borđoš near Novi Bečej, Serbian Banat, in a multiregional context – Preliminary results of geophysical, geoarchaeological and archaeological research*, Rad Muzeja Vojvodine 56, 2014, p. 1-33.

Petrović, Spasić 2013: B. Petrović, M. Spasić, *Life in Clay. Neolithic Art on the Territory of Belgrade*, Kranj, 2013.

Ružić, Pavlović 1988: M. Ružić, N. Pavlović, *Neolithic Sites in Serbia Explored and Published in the Period 1948-1988. Neolithic Sites in Serbia Explored in the Period 1968-1988*, in: D. Srejović (Ed.), *The Neolithic of Serbia. Archaeological Research 1948-1988*, p. 51-124.

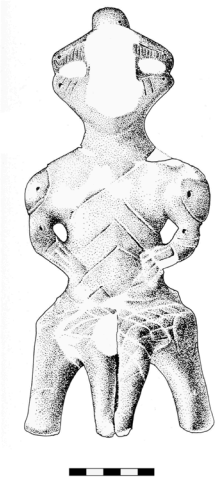
Suciu 2009: C. Suciu, *Cultura Vinča în Transilvania*, Sibiu, 2009.

Ştefan 2017: C. E. Ştefan, *Miniature vessels from Şoimuş-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. A case study*, Dacia N.S. LXI, 2017, p. 7-69.

Whittle *et alii* 2016: A. Whittle, A. Bayliss, A. Barclay, B. Gaydarska, E. Bánffy, D. Borić, F. Drașovean, J. Jakucs, M. Marić, D. Orton, J. Pantović, W. Schier, N. Tasić, M. Vander Linden, *A Vinča potscape: formal chronological models for the use and development of Vinča ceramics in south-east Europe*, Documenta Praehistorica XLIII, 2016, p. 1-60.

Pl. I. 1. Divostin (Letica 1988); 2. Vinča-*Belo Brdo* (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online); 3. Priština-*Predionica* (Hansen 2007); 4. Loc necunoscut (https://www.liveauctioneers.com/item/10233944_neolithic-ceramic-vinca-seated-figure); 5. Banjica-*Usek* (Petrović, Spasić 2013); 6. Vinča-*Belo Brdo* (https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-vinca-terracotta-seated-male-figure-neolithic-5609512-details.aspx); 7-8. Rast-*Gârla Ţifarului* (Dumitrescu 1980)

Pl. I. 1. Divostin (Letica 1988); 2. Vinča-*Belo Brdo* (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online); 3. Priština-*Predionica* (Hansen 2007); 4. Unknown place (https://www.liveauctioneers.com/item/10233944_neolithic-ceramic-vinca-seated-figure); 5. Banjica-*Usek* (Petrović, Spasić 2013); 6. Vinča-*Belo Brdo* (https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-vinca-terracotta-seated-male-figure-neolithic-5609512-details.aspx); 7-8. Rast-*Gârla Ţifarului* (Dumitrescu 1980)

1

2

3

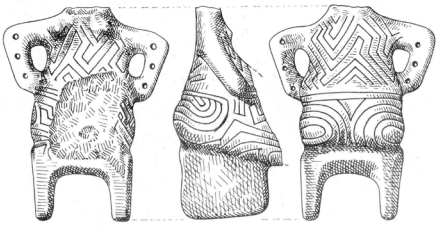
4

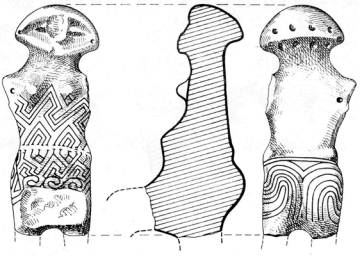
5

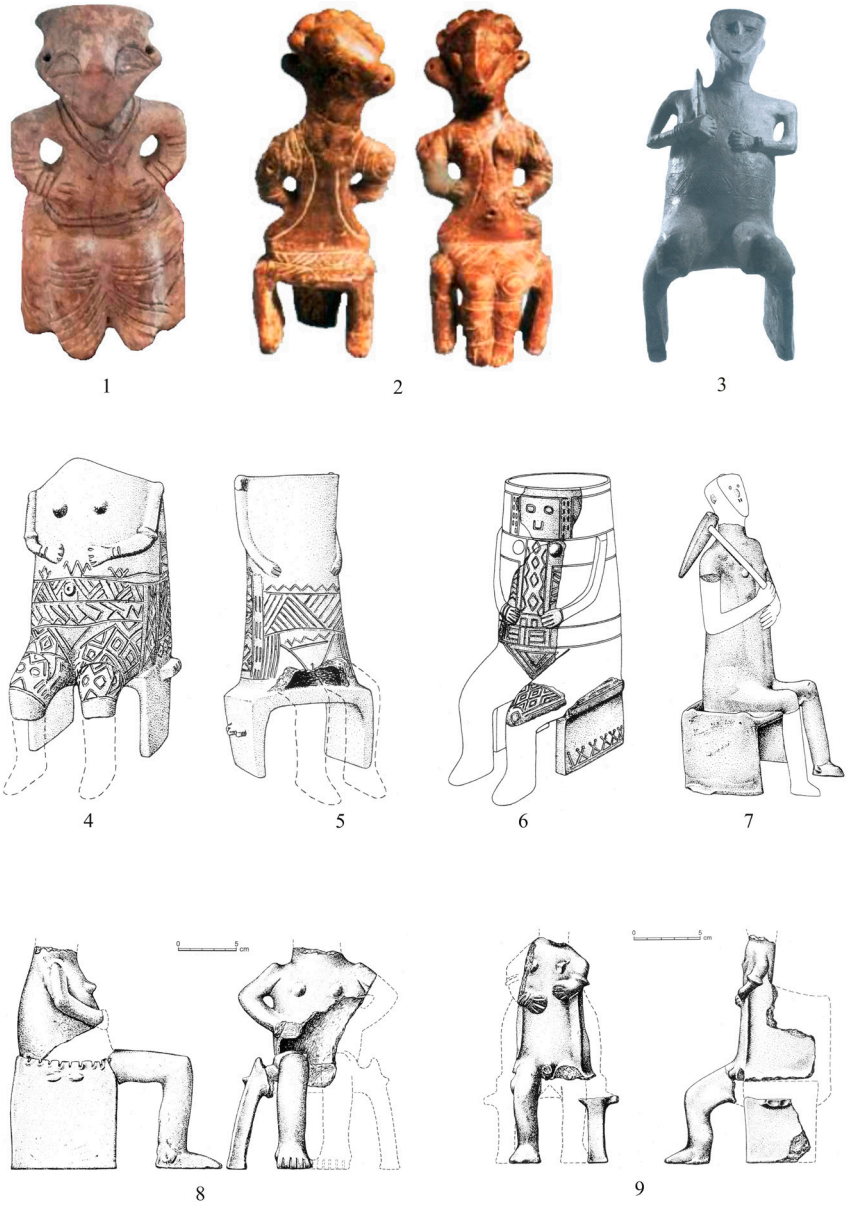
6

7

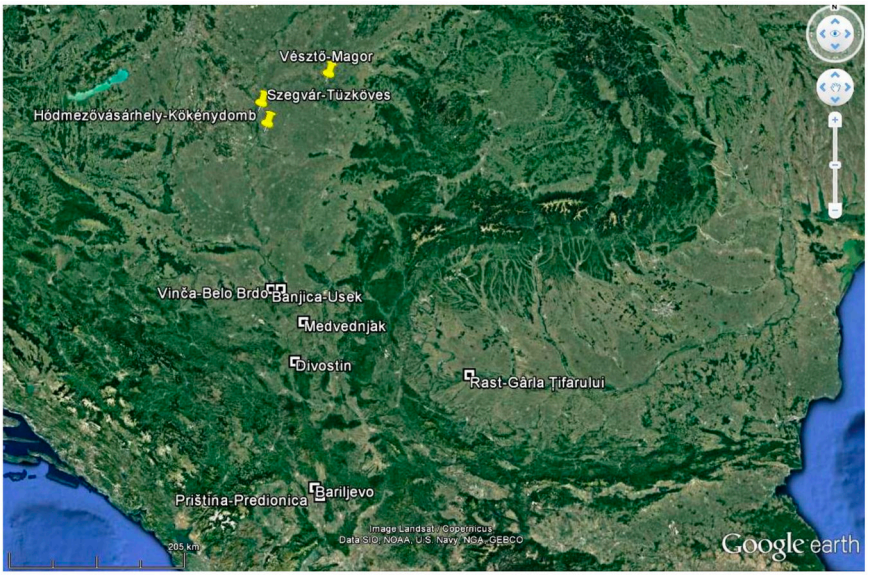

8

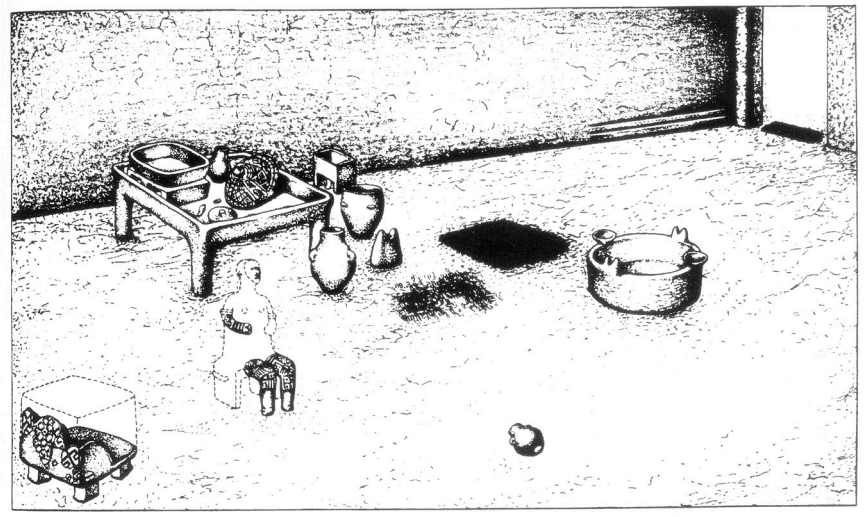

Pl. II. 1-2. Medvednjak-Smederevska Palanka (https://twitter.com/hashtag/SmederevskaPalankaMuseum?src=hash); 3, 7-9. Szegvár-Tűzköves (Hansen 2007); 4-6. Hódmezővásárhely-Kökénydomb (Hansen 2007)

Pl. II. 1-2. Medvednjak-Smederevska Palanka (https://twitter.com/hashtag/SmederevskaPalankaMuseum?src=hash); 3, 7-9. Szegvár-Tűzköves (Hansen 2007); 4-6. Hódmezővásárhely-Kökénydomb (Hansen 2007)

1

2

Pl. III. Răspândirea figurinelor „așezate" în sudul Ungariei și în Balcanii de vest;
2. Sanctuarul de la Vésztő- Mágor (Hansen 2007)
Pl. III. The spread of "seated" figurines in southern Hungary and Western Balkans;
2. The sanctuary of Vésztő- Mágor (Hansen 2007)